UNIUNEA NATIONALA A BAROURILOR DIN ROMÂNIA - UNBR
INREGISTRARE nr. 131 / 2012
Anul 20 12 Luna 01 Ziua 24

La CP

ROMÂNIA
CURTEA CONSTITUȚIONALA
CABINETUL PREȘEDINTELUI

Palatul Parlamentului
Calea 13 Septembrie nr. 2, Intrarea B1, Sectorul 5, 76112 București 40, România
Telefon: (+40-21) 313-2531 *Fax: (+40-21) 312-5480*
Internet : http://www.ccr.ro *E-mail: pres@ccr.ro*

CURTEA CONSTITUȚIONALA
REGISTRATURA JURISDICȚIONALĂ
Nr. 612 / 24-01-2012

Se comunică statutul baroului membrilor CP și se publică pe site-ul UNBR
24.01.2012

Dosarul nr. 331D/2011

Domnului GHEORGHE FLOREA,

Președintele Uniunii Naționale a Barourilor din România

Vă comunicăm alăturat, în copie, Decizia nr.1519 din 15 noiembrie 2011, definitivă și general obligatorie, prin care Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.21 alin.(1) din Legea nr.51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat și a constatat că acestea sunt neconstituționale.

Vă asigurăm de deplina noastră considerație.

PREȘEDINTE,

Augustin Zegrean

ROMÂNIA CURTEA CONSTITUȚIONALĂ PREȘEDINTE

ROMÂNIA
CURTEA CONSTITUŢIONALĂ

Dosarul nr.331D/2011

DECIZIA nr.1519
din 15 noiembrie 2011

referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art.21 alin.(1) din Legea nr.51/1995 pentru organizarea şi exercitarea profesiei de avocat

Acsinte Gaspar	**- preşedinte**
Aspazia Cojocaru	**- judecător**
Petre Lăzăroiu	**- judecător**
Mircea Ştefan Minea	**- judecător**
Iulia Antoanella Motoc	**- judecător**
Ion Predescu	**- judecător**
Puskás Valentin Zoltán	**- judecător**
Tudorel Toader	**- judecător**
Valentina Bărbăţeanu	**- magistrat-asistent**

Cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Iuliana Nedelcu.

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art.20 alin.(1) din Legea nr.51/1995 pentru organizarea şi exercitarea profesiei de avocat, excepţie ridicată de Marin Măciucă în Dosarul nr.1478/1/2007 al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie – Secţia penală şi care formează obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr.331D/2011.

Dezbaterile au avut loc în şedinţa publică din 18 octombrie 2011 în prezenţa reprezentantului Ministerului Public, fiind consemnate în încheierea de şedinţă de la acea dată, când Curtea, în temeiul art.57 şi art.58 alin.(3) din Legea nr.47/1992, pentru o mai bună studiere a problemelor ce formează obiectul cauzei a amânat pronunţarea pentru data de 20 octombrie 2011 şi, respectiv, 25 octombrie 2011. De asemenea, prin încheierea din 25 octombrie 2011, Curtea, având în vedere imposibilitatea constituirii

majorităţii prevăzute de art.51 alin.(1) teza a doua din Legea nr.47/1992, a repus cauza pe rol pentru data de 15 noiembrie 2011.

La apelul nominal răspunde autorul excepţiei, personal şi asistat de domnul avocat George Dominic Pop, membru al Baroului Bucureşti, în calitate de apărător ales cu delegaţie la dosarul cauzei. Se constată lipsa celorlalte părţi, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele completului acordă cuvântul părţilor. Apărătorul autorului excepţiei solicită admiterea acesteia, arătând, în esenţă, că textul de lege criticat contravine dispoziţiilor art.16, art.24, art.41 şi art.53 din Constituţie. În acest sens, precizează că este nesocotit dreptul la apărare, care implică şi dreptul părţii de a-şi alege avocatul. Corelativ, se produce o degradare a dreptului avocatului de a-şi exercita profesia, atunci când este vorba despre Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Invocă dispoziţiile Recomandării (2000)21 din 25 octombrie 2000 a Comitetului Miniştrilor Consiliului Europei, potrivit cărora statele membre trebuie să ia toate măsurile necesare pentru a respecta, a proteja şi a promova libertatea de a exercita profesia de avocat, fără discriminare şi fără imixtiuni din partea autorităţilor sau a publicului, în special având în vedere prevederile relevante ale Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale.

Autorul excepţiei de neconstituţionalitate, având cuvântul, achiesează la cele susţinute de apărătorul său.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de admitere a excepţiei de neconstituţionalitate în măsura în care textul de lege criticat interzice desfăşurarea profesiei la întreaga instanţă, cu referire la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, indiferent de secţia la care soţul, ruda sau afinul avocatului funcţionează ca judecător. Apreciază că există o tensiune în ceea ce priveşte condiţia proporţionalităţii restrângerii dreptului la muncă, având în vedere caracterul unic al instanţei supreme.

Curtea,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 9 februarie 2011, pronunţată în Dosarul nr.1478/1/2007, **Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie – Secţia penală a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art.20 alin.(1) din Legea nr.51/1995 pentru organizarea şi exercitarea profesiei de avocat.** Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de Marin Măciucă într-o cauză penală în care s-a pus problema asigurării asistării sale de către un anumit avocat, aflat într-una dintre ipotezele vizate de textul de lege ce formează obiectul acesteia.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate, autorul acesteia susţine că interdicţia impusă de textul de lege criticat restrânge deopotrivă libertatea părţii de a-şi alege avocatul şi dreptul avocatului de a asista şi reprezenta persoanele fizice şi juridice în faţa tuturor instanţelor, autorităţilor şi instituţiilor. Arată că interdicţia nu este justificată, de vreme ce există alte mijloace legale care pot asigura desfăşurarea proceselor în condiţii de imparţialitate, respectiv abţinerea şi recuzarea judecătorilor şi procurorilor. Autorul excepţiei susţine că textul de lege, în noua sa redactare dată prin Legea nr.270/2010, interzicând avocatului dreptul de a pleda în faţa Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, chiar şi la o altă secţie decât cea la care funcţionează ruda sau afinul său, încalcă dreptul la apărare al părţii care, din considerente independente de voinţa sa, nu mai poate fi asistată de acelaşi avocat şi la instanţa supremă, în calea ordinară sau extraordinară de atac ori în alte materii date prin lege în competenţa acesteia. Or, avocatul respectiv fusese ales în considerarea experienţei acestuia şi a raporturilor de încredere care trebuie să existe între apărător şi clientul său. În plus, susţine că privarea avocaţilor abilitaţi - prin vechimea în muncă, prin titluri ştiinţifice, prin prestigiu şi notorietate în profesie - de a pune concluzii la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, în condiţiile unicităţii acesteia, apare ca o încălcare a reglementărilor referitoare la interzicerea generală a discriminării, egalitatea de şanse şi neîngrădirea

dreptului la muncă în ce privește locul exercitării acestuia. În același sens, arată că prevederea de lege îngrădește dreptul la muncă al avocatului și libertatea de a alege locul de muncă, prin „loc de muncă" înțelegându-se, în acest caz, nu numai sediul de exercitare a profesiei, ci, în principal, instanțele sau autoritățile publice în fața cărora poate asista sau reprezenta părțile.

Înalta Curte de Casație și Justiție – Secția penală opinează că excepția de neconstituționalitate invocată este întemeiată. În acest sens, apreciază că prevederile art.20 alin.(1) din Legea nr.51/1995, astfel cum au fost modificate și completate prin Legea nr.270/2010, aduc atingere existenței dreptului părții de a-și alege liber avocatul, precum și dreptului apărătorului de a-și asista și reprezenta clientul în fața tuturor instanțelor. În opinia sa, norma criticată afectează dreptul de apărare al părții care, având un avocat ales, nu poate beneficia de asistența juridică a acestuia în toate fazele procesului penal, în cazul în care desfășurarea acestuia presupune și învestirea instanței supreme. Arată că este adevărat că statul poate să reglementeze într-un anumit mod accesul la justiție și chiar să îl supună unor limitări și restricții, dar, în condițiile unicității Înaltei Curți de Casație și Justiție, reglementarea ce se invocă aduce atingere nemijlocită dreptului la apărare al persoanei chemate în fața acestei instanțe. De asemenea, consideră că textul de lege criticat nesocotește art.41 din Constituție, întrucât, prin limitarea dreptului de a pleda în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție este îngrădit dreptul la muncă al avocatului și libertatea de a alege locul de muncă.

Potrivit prevederilor art.30 alin.(1) din Legea nr.47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

Președinții celor două Camere ale Parlamentului, Guvernul și Avocatul Poporului nu și-au exprimat punctele de vedere asupra excepției.

Curtea,

examinând încheierea de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile autorului excepţiei şi ale apărătorului acestuia, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr.47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art.146 lit.d) din Constituţie, precum şi ale art.1 alin.(2), ale art.2, 3, 10 şi 29 din Legea nr.47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie, potrivit încheierii de sesizare, dispoziţiile art.20 alin.(1) din Legea nr.51/1995 pentru organizarea şi exercitarea profesiei de avocat, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.113 din 6 martie 2001, astfel cum au fost modificate şi completate prin art.I pct.12 din Legea nr.270/2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.872 din 28 decembrie 2010. Ulterior sesizării Curţii Constituţionale, Legea nr.51/1995 a fost republicată, - în temeiul art.VI din Legea nr.270/2010 -, în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.98 din 7 februarie 2011, dându-se textelor o nouă numerotare, astfel că, în prezent, textul de lege supus controlului de constituţionalitate se regăseşte la art.21 alin.(1) din Legea nr.51/1995, care are următoarea redactare: *„(1) Profesia de avocat nu poate fi exercitată la instanţele, precum şi la parchetele de pe lângă acestea, inclusiv la Direcţia Naţională Anticorupţie, Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie sau la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, unde soţul avocatului sau ruda ori afinul său până la gradul al treilea inclusiv îndeplineşte funcţia de judecător sau procuror, indiferent de secţia, direcţia, serviciul sau biroul în care îşi desfăşoară activitatea."*

În opinia autorului excepţiei sunt încălcate următoarele dispoziţii din Constituţie: art.16 alin.(1) care statuează principiul egalităţii cetăţenilor în faţa legii şi a

autorităţilor publice, fără privilegii şi fără discriminări, art.24 alin.(2) care consacră dreptul părţilor de a fi asistate, în tot cursul procesului, de un avocat, ales sau numit din oficiu, art.41 alin.(1) care prevede că dreptul la muncă nu poate fi îngrădit, iar alegerea profesiei, a meseriei sau a ocupaţiei, precum şi a locului de muncă este liberă şi art.53 alin.(2) care detaliază condiţiile în care poate fi restrâns exerciţiul unor drepturi sau al unor libertăţi.

Totodată, prin raportare la art.20 alin.(2) din Legea fundamentală, invocă şi o serie de acte adoptate la nivelul Uniunii Europene şi al Consiliului Europei, şi anume: Directiva Consiliului 77/249/CEE din 22 martie 1977 de facilitare a exercitării efective a libertăţii de a presta servicii de către avocaţi, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 78 din 26 martie 1977, Recomandarea R(2000)21 din 25 octombrie 2000 a Comitetului Miniştrilor Consiliului Europei către statele membre privind libertatea exercitării profesiei de avocat, art.15 – *„Libertatea de alegere a ocupaţiei şi dreptul la muncă"* şi art.21 – *„Nediscriminarea"* din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, Protocolul nr.12 la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi Comunicarea Comisiei Europene către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic şi Social European şi Comitetul Regiunilor COM(2008) 420 din 2 iulie 2008 privind nediscriminarea şi egalitatea de şanse: un angajament reînnoit.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea observă că motivarea formulată de autorul excepţiei supune controlului instanţei de contencios constituţional textul art.21 alin.(1) din Legea nr.51/1995 dintr-o dublă perspectivă: pe de o parte, sub aspectul încălcării dreptului la apărare al justiţiabilului, şi, pe de altă parte, prin prisma încălcării dreptului la muncă al avocatului.

I. În ceea ce priveşte critica referitoare la încălcarea dreptului la apărare, Curtea constată că aceasta este întemeiată, prevederile art.21 alin.(1) din Legea nr.51/1995 contravenind dispoziţiilor art.24 alin.(2) din Constituţie care garantează dreptul

părţilor dintr-un proces de a fi asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu. Curtea observă că dreptul la un avocat ales conferă dreptului la apărare plenitudinea atributelor exercitării sale, în condiţiile în care o apărare eficientă nu poate fi realizată decât dacă între parte şi avocatul care îi reprezintă interesele există o relaţie bazată pe încredere deplină, având în vedere faptul că partea urmează să îi încredinţeze avocatului informaţii de natură personală, pe baza cărora acesta va construi o apărare adecvată. De aceea, justiţiabilul trebuie să beneficieze de dreptul de a-şi alege acel avocat faţă de care are certitudinea că îl va apăra în mod corespunzător interesele legitime.

Legea instituie interdicţia exercitării profesiei de avocat la acele instanţe, precum şi la parchetele de pe lângă acestea, la care soţul avocatului sau ruda ori afinul său până la gradul al treilea inclusiv îndeplineşte funcţia de judecător sau procuror, indiferent de secţia, direcţia, serviciul sau biroul în care îşi desfăşoară activitatea, limitând dreptul la apărare al justiţiabilului care apelează la serviciile respectivului avocat, contrar prevederilor art.24 din Constituţie care garantează plenar acest drept.

Curtea urmează să verifice dacă această restrângere se încadrează în condiţiile prevăzute de art.53 din Constituţie, care permite limitarea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi numai atunci când sunt întrunite cumulativ condiţiile expres prevăzute de textul constituţional.

Art.53 din Constituţie are următorul conţinut: *„(1) Exerciţiul unor drepturi sau al unor libertăţi poate fi restrâns numai prin lege şi numai dacă se impune, după caz, pentru: apărarea securităţii naţionale, a ordinii, a sănătăţii ori a moralei publice, a drepturilor şi a libertăţilor cetăţenilor; desfăşurarea instrucţiei penale; prevenirea consecinţelor unei calamităţi naturale, ale unui dezastru ori ale unui sinistru deosebit de grav.*

(2) Restrângerea poate fi dispusă numai dacă este necesară într-o societate democratică. Măsura trebuie să fie proporţională cu situaţia care a determinat-o, să

fie aplicată în mod nediscriminatoriu şi fără a aduce atingere existenţei dreptului sau a libertăţii."

Prima condiţie fixată de textul constituţional, potrivit căreia restrângerea trebuie realizată prin intermediul unei legi, este indiscutabil îndeplinită.

Dintre situaţiile enumerate în art.53 alin.(1) ca susceptibile de a justifica restrângerea, se poate reţine, în cazul de faţă, imperativul apărării „*drepturilor şi a libertăţilor cetăţenilor*", cu referire la dreptul la un proces echitabil, care, potrivit art.6 par.1 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, implică, în mod necesar, printre altele, şi judecarea acestuia de către o instanţă imparţială. Sub acest aspect, textul de lege criticat are ca scop crearea premiselor existenţei unei instanţe care să prezinte o astfel de caracteristică.

Întrucât cu privire la instanţa în componenţa căreia intră un magistrat care se află într-o relaţie izvorâtă din căsătorie sau din relaţii de rudenie ori afinitate există permanent dubiul lipsei de imparţialitate, legiuitorul a apreciat că înlăturarea acestei surse de suspiciune se poate realiza în mod eficient prin interdicţia cuprinsă în textul de lege criticat.

Un raţionament similar este aplicabil şi în ceea ce priveşte parchetele pe lângă acestea, inclusiv la Direcţia Naţională Anticorupţie, Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism. În consecinţă, restrângerea cuprinsă în textul de lege criticat se justifică în vederea asigurării dreptului la un proces echitabil.

Examinând următoarea condiţie impusă de prevederile art.53 din Constituţie, referitoare la *necesitatea restrângerii într-o societate democratică*, instanţa de contencios constituţional constată că aceasta nu poate fi considerată îndeplinită, întrucât finalitatea anterior arătată, constând în păstrarea imparţialităţii magistraţilor, este pe deplin asigurată prin alte mijloace legale. Astfel, Codul de procedură civilă şi cel de procedură penală reglementează instituţia abţinerii şi cea a recuzării

judecătorilor şi a procurorilor, într-o manieră categorică, aptă să se constituie într-o garanţie suficient de puternică pentru asigurarea menţinerii imparţialităţii magistraţilor: art.25 din Codul de procedură civilă stabileşte în sarcina judecătorului obligaţia de a se abţine de la a judeca în acea cauză în care ştie că există un motiv de recuzare în privinţa sa; art.27 din acelaşi cod enumeră situaţiile în care judecătorul poate fi recuzat, la pct.2 fiind menţionată cea în care judecătorul este soţ, rudă sau afin în linie directă ori în linie colaterală, până la al patrulea grad inclusiv, cu avocatul [sau mandatarul] unei părţi sau dacă este căsătorit cu fratele ori sora soţului acestuia. Potrivit art.36, aceste dispoziţii se aplică în mod corespunzător şi în ceea ce priveşte procurorii.

De asemenea, Codul de procedură penală prevede, la art.48 alin.(1) lit.f), că este incompatibil de a judeca judecătorul care, în cauza respectivă, este soţ, rudă sau afin, până la gradul al patrulea inclusiv, cu una dintre părţi sau cu avocatul ori mandatarul acesteia, aceeaşi incompatibilitate vizând şi procurorii, în virtutea art.49 alin.(2). Totodată, art.51 conferă oricăreia dintre părţi posibilitatea de a recuza persoana incompatibilă, care nu a făcut declaraţie de abţinere. În plus, atât Codul de procedură civilă, cât şi cel de procedură penală reglementează, la art.37, respectiv art.55 instituţia strămutării pricinii la o altă instanţă de acelaşi grad.

În acelaşi sens, Curtea apreciază, de asemenea, că dispoziţiile menţionate din Codurile de procedură civilă şi penală referitoare la abţinere şi recuzare sunt de natură să satisfacă şi exigenţele cuprinse în Decizia 2006/928/CE a Comisiei din 13 decembrie 2006 de stabilire a unui mecanism de cooperare şi verificare a progresului realizat de România în vederea atingerii anumitor obiective de referinţă specifice în domeniul reformei sistemului judiciar şi al luptei împotriva corupţiei, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 354, din 14 decembrie 2006, referitoare la existenţa, în toate statele membre, a unui sistem judiciar şi administrativ imparţial, independent şi eficient, înzestrat cu mijloace suficiente, între altele, pentru a lupta

împotriva corupţiei. Astfel, obiectivul de referinţă constând în înfiinţarea unei agenţii pentru integritate cu responsabilităţi în domeniul verificării patrimoniului, al incompatibilităţilor şi al conflictelor de interese potenţiale, precum şi cu capacitatea de a adopta decizii obligatorii care să poată duce la aplicarea unor sancţiuni disuasive nu presupune existenţa în sistemul normativ naţional a unor prevederi legale precum cea criticată în cauza de faţă. Tot astfel, nici obiectivul de referinţă privitor la garantarea unui proces judiciar mai transparent şi mai eficient nu implică în mod necesar instituirea unei interdicţii de felul celei vizate de prezenta excepţie de neconstituţionalitate.

O altă condiţie impusă de art.53 este aceea ca *restrângerea să fie proporţională cu situaţia care a determinat-o*. Pentru verificarea îndeplinirii acestei condiţii trebuie analizat în ce măsură există un just echilibru între limitarea la care este supus dreptul la apărare şi interesul public protejat prin această limitare. Or, sub acest aspect, ţinând seama de existenţa reglementărilor legale mai sus menţionate referitoare la abţinerea ca obligaţie a judecătorilor şi procurorilor, corelată cu posibilitatea recuzării acestora, Curtea apreciază că interzicerea dreptului avocaţilor de a pleda la instanţele şi parchetele la care soţul sau rudele ori afinii săi funcţionează ca judecători, respectiv procurori nu îşi găseşte o justificare rezonabilă prin raportare la interesul apărat, atâta vreme cât, aşa cum s-a arătat, menţinerea prezumţiei de imparţialitate a instanţei este asigurată prin dispoziţiile corespunzătoare din codurile de procedură civilă şi penală. Prin urmare, apare ca excesivă restrângerea dreptului la apărare, ca o consecinţă a interdicţiei de a exercita profesia la întreaga instanţă în cazul în care, în cadrul acesteia funcţionează un judecător aflat în relaţie de rudenie sau afinitate cu avocatul ales. Interdicţia cuprinsă în textul de lege criticat face abstracţie de obligaţia de abţinere care revine judecătorului şi procurorului, în detrimentul plenitudinii de exercitare a dreptului la apărare. Mai mult, într-o interpretare teleologică, textul de lege criticat porneşte chiar de la premisa neîndeplinirii de către judecător, respectiv procuror, a

obligaţiei menţionate. Or, o astfel de concepţie legislativă intră în contradicţie cu principiile de bază ale eticii şi deontologiei magistraţilor.

Textul art.53 din Constituţie mai prevede că măsura trebuie să fie *„aplicabilă în mod nediscriminatoriu"*. Curtea va analiza această condiţie din perspectiva celui asupra căruia poartă interdicţia cuprinsă în textul de lege criticat. Astfel, dacă ne raportăm la categoria avocaţilor afectaţi de interdicţia exercitării profesiei la acea instanţă la care soţul, ruda sau afinul său funcţionează ca magistrat, se poate constata că măsura este aplicată în mod nediscriminatoriu, afectându-i în mod egal pe toţi cei aflaţi în această situaţie. Cu toate acestea, măsura are, însă, ca efect o discriminare evidentă a avocatului care, pentru unicul considerent al relaţiei rezultate din căsătorie, rudenie sau afinitate cu un judecător sau procuror, este pus în imposibilitatea de a-şi exercita profesia la întreaga instanţă, respectiv la întregul parchet, deşi îndeplineşte aceleaşi condiţii cerute de lege ca toţi ceilalţi avocaţi care sunt abilitaţi să asigure asistenţa juridică la acea instanţă.

Aşadar, restricţia prevăzută de art.21 alin.(1) din Legea nr.51/1995 aduce atingere însăşi existenţei dreptului la apărare, acesta neputând fi exercitat în plenitudinea sa.

De altfel, Curtea reţine că interdicţia instituită prin textul de lege criticat nu reprezintă o incompatibilitate pentru avocaţi, întrucât incompatibilităţile sunt aferente îndeplinirii unei funcţii, nicidecum exercitării unei profesii. În procesele în care asigură asistenţa judiciară, avocatul are o poziţie specială, distinctă de a cea părţilor din proces, precum şi de cea a judecătorului sau a procurorului. Avocatul este un profesionist chemat să susţină apărarea drepturilor substanţiale şi procedurale ale părţii pe care o reprezintă. Interzicerea exercitării profesiei la instanţele sau parchetele unde soţul avocatului sau ruda ori afinul său până la gradul al treilea inclusiv îndeplineşte funcţia de judecător sau procuror, indiferent de secţia, direcţia, serviciul sau biroul în care îşi desfăşoară activitatea reprezintă o veritabilă sancţiune pentru

avocatul respectiv. Imparţialitatea judecătorului şi a procurorului nu poate fi asigurată, însă, printr-o asemenea sancţiune aplicată avocatului.

Aşadar, Curtea constată că dispoziţiile art.21 alin.(1) din Legea nr.51/1995 sunt neconstituţionale, contravenind art.24 alin.(2) coroborat cu art.53 din Constituţie.

Curtea observă că dreptul la un apărător ales este garantat şi de art.6 par.3 lit.c) din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, potrivit căruia *„orice acuzat are, în special, [...] dreptul să se apere el însuşi sau să fie asistat de un apărător ales de el [...]"*. În clarificarea înţelesului acestor dispoziţii convenţionale, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reţinut, în Hotărârea din 23 aprilie 1983, pronunţată în cauza *Pakelli împotriva Germaniei*, par.31, că "un acuzat care nu doreşte să se apere personal trebuie să aibă posibilitatea de a apela la un avocat ales de el [...]". Această observaţie a fost reiterată în jurisprudenţa instanţei de la Strasbourg, de exemplu, în Hotărârea din 28 iunie 1984, pronunţată în cauza *Campbell şi Fell împotriva Marii Britanii*, par.99, sau Hotărârea din 16 iunie 2005, pronunţată în cauza *Balliu împotriva Albaniei*, par.32.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reţinut, totodată, şi următoarele: „Cu toate acestea şi în pofida relaţiilor de încredere dintre avocat şi client, nu se poate acorda un caracter absolut dreptului garantat de art.6 par.3 lit.c). Acesta este subordonat obligatoriu unor limitări atunci când instanţele au sarcina de a decide dacă interesele justiţiei impun numirea unui apărător din oficiu pentru acuzat. La numirea avocatului respectiv, instanţele naţionale trebuie inevitabil să ţină cont de dorinţa acuzatului. Cu toate acestea, instanţele pot să nu ţină seama de aceasta dacă există motive pertinente şi suficiente pentru a considera că interesele justiţiei o impun". (Hotărârea din 25 septembrie 1992, pronunţată în cauza *Croissant împotriva Germaniei*, par.29, Hotărârea din 25 martie 2008, pronunţată în cauza *Vitan împotriva României*, par.59, Hotărârea din 8 februarie 2011, pronunţată în cauza *Micu împotriva României*, par.103).

Prin urmare, din jurisprudenţa instanţei de la Strasbourg, rezultă că limitările admise de aceasta nu sunt limitări legislative, precum cea cuprinsă în textul de lege ce formează obiectul prezentei excepţii de neconstituţionalitate, ci sunt limitări de natură judiciară, apărute în cauze concrete, în situaţii individuale.

De altfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reţinut, de asemenea, că textul art.6 par.3 lit.c) din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale nu precizează condiţiile de exercitare a dreptului fiecărui acuzat de a se apăra prin avocat, lăsând statelor contractante alegerea mijloacelor corespunzătoare ce permit realizarea sa efectivă, Curţii de la Strasbourg revenindu-i sarcina de a examina dacă aceste mijloace sunt compatibile cu exigenţele unui proces echitabil (Hotărârea din 24 noiembrie 1993, pronunţată în cauza *Imbrioscia împotriva Elveţiei*, par.38).

Consacrând dreptul la un avocat ales al părţilor dintr-un proces, fără să facă distincţie între procesele penale şi cele din alte materii, Constituţia României instituie, prin art.24 alin.(2), un standard de protecţie mai ridicat decât cel stabilit prin art.6 par.3 lit.c) din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, care se referă doar la dreptul persoanelor acuzate de săvârşirea unei fapte penale de a beneficia de dreptul la un avocat ales de acestea. Or, potrivit art.53 din Convenţie, *"nicio dispoziţie din prezenta convenţie nu va fi interpretată ca limitând sau aducând atingere drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale care ar putea fi recunoscute conform legilor oricărei părţi contractante sau oricărei alte convenţii la care această parte contractantă este parte"*.

II. În ceea ce priveşte critica referitoare la încălcarea art.41 alin.(1) din Constituţie care prevede că dreptul la muncă nu poate fi îngrădit, iar alegerea profesiei, a meseriei sau a ocupaţiei, precum şi a locului de muncă este liberă, Curtea constată că nu o poate reţine, fiind formulată de o persoană care nu poate justifica un interes în acest sens. Autorul excepţiei de neconstituţionalitate trebuie să demonstreze

un interes personal în contestarea constituţionalităţii unui text de lege. Or, din perspectiva nesocotirii dreptului la muncă şi la exercitarea liberă a profesiei, autorul prezentei excepţii, inculpat într-o cauză penală, nu poate invoca excepţia în interesul avocatului său.

III. Curtea observă că există state europene ale căror legislaţii nu conţin cu privire la avocaţi interdicţii similare celei cuprinse în art.21 alin.(1) din Legea nr.51/1995, ci prevăd obligaţia judecătorului, respectiv a procurorului, de a se abţine, corelativ cu posibilitatea recuzării în caz contrar.

Astfel, de exemplu, în Italia, art.36 lit.b) din Codul de procedură penală precizează că judecătorul trebuie să se abţină să judece o cauză în care o rudă a sa ori soţul său este avocat, iar art.51 par.2 din Codul de procedură civilă stabileşte că judecătorul trebuie să se abţină dacă el/ea sau soţul/soţia sa este rudă până la gradul 4 inclusiv cu unul dintre avocaţi sau una dintre părţi. Este de remarcat că nu există nicio interdicţie pentru avocat în acest sens cuprinsă în legea italiană a avocaturii, respectiv Decretul-lege nr.1578 din 27 noiembrie 1933, modificat prin Decretul-lege nr.27 din 24 februarie 1997.

Nici în Franţa Decretul nr.91-1197 din 27 noiembrie 1991 privind profesia de avocat nu instituie vreo interdicţie pentru avocat de natura celei cuprinse în art.21 alin.(1) din Legea nr.51/1995. În schimb, art.668 par.3 din Codul de procedură penală stabileşte că judecătorul poate fi recuzat dacă el sau soţul său este rudă cu avocatul uneia dintre părţi.

Tot astfel, în Ungaria, art.13 par.1 lit.c) din Actul nr.3 din 1952 privind procedura civilă impune judecătorului să se abţină să judece dacă este rudă sau fost soţ cu reprezentantul uneia dintre părţi. În Actul nr.XI din 1998 privind profesia de avocat nu este menţionată, însă, sub acest aspect, nicio restricţie pentru avocat.

IV. Curtea constată că, în precedent, a respins ca neîntemeiată excepţia de neconstituţionalitate, reţinând, prin Decizia nr.294 din 9 iunie 2005, publicată în

Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.614 din 15 iulie 2005, că interdicția instituită prin art.21 alin.(1) din Legea nr.51/1995 [care, la acea dată, se regăsea la art.20 alin.(1) din lege] „vizează sfera dreptului de a exercita profesia de avocat de către membrii barourilor, iar nu restrângerea dreptului la apărare al cetățeanului, prevăzut la art. 24 alin. (1) din Constituție."

V. În ce privește prevederile art.21 alin.(2), (3) și (4) din Legea nr.51/1995, Curtea observă că acestea reprezintă norme explicative și de trimitere la cele ale alin.(1) din aceleași articol, astfel că rămân fără obiect în condițiile admiterii prezentei excepții de neconstituționalitate.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art.146 lit.d) și al art.147 alin.(1) și (4) din Constituție, precum și al art.1-3, al art.11 alin.(1) lit.A.d), al art.29 și al art.31 din Legea nr.47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
În numele legii
Decide:

Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de Marin Măciucă în Dosarul nr.1478/1/2007 al Înaltei Curți de Casație și Justiție – Secția penală și constată că dispozițiile art.21 alin.(1) din Legea nr.51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat sunt neconstituționale.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică președinților celor două Camere ale Parlamentului și Guvernului și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința publică din data de 15 noiembrie 2011.

PREȘEDINTE,
Acsinte Gaspar

MAGISTRAT-ASISTENT,
Valentina Bărbățeanu